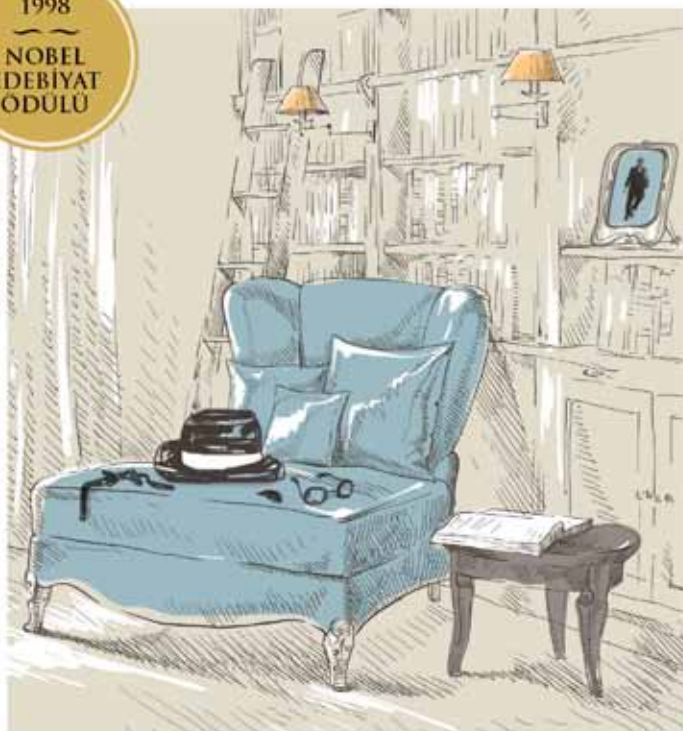

JOSÉ SARAMAGO

RICARDO REIS'İN ÖLDÜĞÜ YIL

1998
—
NOBEL
EDEBİYAT
ODULU

ROMAN

Çeviri: SAADET ÖZEN

♥
CAN

3.
BASKI

JOSÉ SARAMAGO
RICARDO REIS'İN
ÖLDÜĞÜ YIL

O ano da morte de Ricardo Reis, José Saramago

© 1984, José Saramago & Editorial Caminho, S.A.

© 2003, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Dr. Ray-Güde Mertin Literarische Agentur (Bad Homburg, Almanya) ve Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2003

3. basım: Ocak 2013

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © iStockphoto.com, Shutterstock

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-0334-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

JOSÉ SARAMAGO
RICARDO REIS'İN
ÖLDÜĞÜ YIL

ROMAN

1998 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Çeviri

Saadet Özen

José Saramago'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Körlük, 1999

Umut Tarlaları, 1999

Ressamın Elkitabı, 2001

Görmek, 2008

Küçük Anılar, 2008

JOSÉ SARAMAGO, 16 Ekim 1922'de doğdu. Henüz üç yaşındayken, ailesi Lizbon'a taşındı. 1947'de ilk romanı olan *Terra do Pecado*'yı yazdı. On iki yıl boyunca bir yayınevinde yayın yönetmenliği ve *Yeni Seara* dergisinde edebiyat eleştirmenliği yaptı. Saramago'nun tanınmasını sağlayan yapıtı, 1983'te yayımlanan *Baltasar ve Blimunda*'dır. *Ricardo Reis'in Öldüğü Yıl* 1984'te yayımlandı. Saramago'nun en ironik yapıtı sayılan *Lizbon Kuşatmasının Tarihi* de (1988) tarih üzerine kurulu bir denemedir. 1995 yılına ait *Körlük* insan varoluşunun özü, Tanrı ve Şeytan hakkında bir romandır. 1997'de ise *Bütün İsimler* yayımlandı. Saramago'nun yapıtlarının arasında iki şiir kitabı, birçok deneme, oyun ve roman vardır. Saramago'nun edebiyat yaşamının asıl meyvesi, 1998'de aldığı Nobel Edebiyat Ödülü'dür. Saramago'nun ölmeden önce yazdığı son romanı *Kabil*, Türkçeye de çevrildi. Saramago 2010 yılında öldü.

SAADET ÖZEN, 1972 yılında İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'ni, ardından İstanbul Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. Profesyonel turist rehberliği yaptı, ayrıca uzunca bir süre Can Yayınları'nın Fransızca editörlüğünü yürüttü. Jorge Amado, José Saramago, Yves Simon, Luis Sepúlveda, Paulo Coelho, Andrey Makine, Romain Gary, Nancy Huston, Amin Maalouf gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

Isabel'e, bir başka kitap, aynı işaret

Bilgedir dünyayı seyretmekle yetinen.

RICARDO REIS

Hayatımı büyük bir titizlik ve özenle, hareket-
etmeme biçimini arayarak geçirdim.

BERNARDO SOARES

Bana hiç var olmamış birinden böyle söz etmenin
saçma olduğu söylenirse, cevabım, Lizbon'un var
olduğuna, yazmakta olan benim var olduğuma ya
da herhangi birinin herhangi bir yerde var olduğuna
ilişkin elimde hiçbir kanıt bulunmadığıdır.

FERNANDO PESSOA

Burada bitiyor deniz ve kara başlıyor. Solgun kent yağmur altında, nehir çamurlu, kıyıları hep su basmış. Kara bir gemi karanlık akıntıya karşı yol almakta, Highland Brigade bu, Alcântara Rıhtımı'na yanaşacak. İngiliz Kraliyet Postası'nın bu gemisi Londra-Buenos Aires arası sefer yapar ve Atlantik'i bir uçtan bir uca aşarken hep aynı limanlarda durur, La Plata, Montevideo, Santos, Rio de Janeiro, Pernambuco, Las Palmas, ya bu sırayı izler ya da tam tersini, bu kez yolda batmazsa daha Vigo'ya ve Boulogne-sur-Mer'e de uğrayacak, sonunda Thames Nehri'ne girecek, tıpkı şimdi Tejo'ya girdiği gibi, her nehrin bir şehri vardır. Çok büyük bir gemi değil bu, topu topu on dört bin tonluk, ama denize dayanıklı, zaten bu yolculuğunda da kanıtladı böyle olduğunu. Havanın hep kötü gitmesine rağmen, acemi yolculardan, bir de denize daha alışık olsa da öteden beri midesinde çeken birkaç kişiden başka hastalanan olmadı. Bu gemide kendini o kadar iyi, o kadar rahat hissediyor ki insan, yolcular tıpkı ikiz kardeşi Highland Monarch gibi ona da şefkatle, ailemizin gemisi, adını taktılar. Her iki gemide de spor yapmak ve güneşlenmek için geniş güverteler var, isteyen örneğin kriket de oynayabiliyor, Britanya İmparatorluğu'nda hiçbir şeyin olanaksız olmadığı da kanıtlanmış

oluyor böylece, öte yandan oralarda hüküm sürenlerin istediği gibi bu kara oyunu denize de uyarlanmış oluyor. Güzel havalarda Highland Brigade bir çocuk bahçesi, bir yaşlılar cenneti olup çıkıyor, ama bugün öyle değil, çünkü yağmur yağıyor ve akşamın eli kulağında. Çocuklar, tuzdan matlaşmış camların ardından tepenin eteğine yayılmış kül rengi kenti seyrediyor, hepsi alçacık evlerin, en azından insana öyle geliyor, uzaktan uzağa bir kubbe, bir alınlık beliriyor, şato kalıntısına benzeyen bir şekil, ama belki de hepsi kurşuni gökyüzünden dökülen oynak yağmur perdesinin yarattığı bir serap, bir hayal, bir kurnutudur altı üstü. Doğanın ötekilere göre daha çok merak bahsettiği ecnebi çocuklar kentin adını soruyor ve anne babaları ya da dadıları, *nurse*'leri, *bonne*'ları, *fräulein*'ları, bazen de manevraya giderken yanlarından geçen bir denizci onlara bilgi veriyor, Lisboa, Lisbon, Lisbonne, Lissabon, dört farklı söyleyiş, üstüne bir de arada kalanlar ya da tam anlaşılmayanlar var ve çocuklar artık biliyorlar daha önce bilmedikleri, ama aslında bildikleri şeyi, hiç işte, öğrenip öğrenecekleri körpeçik kafalarını karıştıran bir isim, Arjantinlilerin, Uruguaylıların, Brezilyalıların ya da İspanyolların kendi şiveleriyle yarım yamalak telaffuz ettikleri, İspanyolca ya da Portekizce olarak her yazdıklarında, duymaya ya da yazmaya alışık olduğumuzla hiç ilgisi olmayan, apayrı şeyleri dile getiren Lisboa ismi. Yarın sabah erkenden, Highland Brigade limandan ayrılırken hiç olmazsa biraz güneş çıksın, hava açsın, kara gözden kaybolana kadar bu koyu sis yolu buraya ilk kez düşmüş yolcuların, Lizbon adını tekrar ede ede benimseyen çocukların, nemin içinde titreyerek kaşlarını çatan yetişkinlerin şimdiden solmaya başlamış anılarını zifirî karanlığa boğmasın, tahtalardan ve demirlerden sızıyor nem, sanki Highland Brigade denizin dibinden fırlamış, hayaletin de hayaleti bir gemi, sanki suları

süzülsün diye çıkmış denizin yüzüne. Şehre kanı kaynatacak ya da kendiliğinden burada kalmayı isteyecek bir tek âdemoğlu yoktur.

Pek az kişi incek gemiden. Gemi kıyıya yanaştı, iskele verildi bile, aşağıda rıhtımda, hamallar ve dok işçileri ağır ağır ilerlemekte, maliye memurları da sığındıkları ambarlardan ve kulübelerden çıkıyor, gümrükçüler telaş içinde. Yağmur azaldı, üç-beş damla kaldı kalmadı. Yolcular kaptan köprüsünde toplandılar, tereddütlüler, sanki inmelerine izin verildiğine inanmamış gibiler, belki karantina vardır, basamakların kaygan olmasından mı çekiniyorlar yoksa, ama hayır, onları korkutan sessiz şehir herkes ölmüş, yağmur da geriye ne kaldıysa boğabilmek için inatla yağıyor sanki. Rıhtım boyunca, demir atmış gemilerin donuk lombozlarından sızan ölgün ışıklar, yerlere saçılmış kara dallar, bumbalar, sessiz vinçler. Günlerden pazar. Hangarların ötesinde şehir başlıyor, cephelerinin ve duvarlarının ardında inzivaya çekilmiş, donuk bir şehir ve işlemeli, hüznü bir perde tesadüfen oynadığında Lizbon boş gözlerle dışarıya bakıyor, çatılardaki oluklardan akıp kanalların taşlarına, ışık saçan kireçli kaldırımlara, ağızına kadar dolu temel çukurlarına yayılan suyun gurultusunu dinliyor.

İlk yolcular iniyor. Tekdüze yağmurun altında sırtları kamburlaşmış, ellerinde paketler ve çantalar, rüyalarında denizle gök arasında bir inip bir yükselen pruva gibi, dalgaların sallantısı gibi, insanı uyuşturan ufuk gibi akışkan görüntüler görmüşçesine şaşkınlar. İçlerinden birinin kucağında bir çocuk var, sessiz durduğuna bakılırsa Portekizli olmalı, nerede olduğunu sormayı unuttu ya da belki de o boğucu kabinde uyurken söylemişlerdir, ona güzel bir kent, mutlu bir hayat vaat etmişlerdir, gene bir peri masalı yani, neden dersiniz gurbete gitmek böyle insanlara hiç iyi gelmedi. Yaşlı bir kadın kolunun altına

yeşil bir tahta kutu sıkıştırmış, inatla şemsiyesini açmaya çalışıyor, derken küçük kutu düşüp dağılıyor rıhtımın taşlarında, kapak bir yana fırlıyor, kutunun dibi de çıktı, para edecek hiçbir şey yok içinde, yalnızca kadıncağızın öteberisi, birkaç alacalı çul çaput, mektuplar, uçup giden resimler, bir kolyenin cam boncukları, beyaz yün yu-makları, hepsi kirlendi şimdi, içlerinden biri de rıhtımın duvarıyla geminin arasında gözden yitti, bu kadın bir üçüncü mevki yolcusu.

Art arda karaya ayak basıyor, koşarak sığınacak bir yer arıyorlar, yabancılarsa sövüp sayıyor fırtınaya, neredeyse kötü havayı da bizden bilecekler, kendi Fransalarında ve İngilterelerinde havanın genelde daha beter olduğunu unuttular galiba, kısacası yoksul ülkelere verip veriştirmek için her şeyi, yağmuru bile bahane ediyorlar, oysa bize bir dokunsalar bin ah işitecekler, gene de sesimiz çıkmıyor bizim, lanet olsun şu kışa verimli tarlalardan kopup gelen ve o kadar ihtiyacımız olduğu halde yok olup giden toprağa, Portekiz dediğin zaten avuç içi kadar bir yer. Yükler indirilmekte şimdi, denizciler parlak kaputlarının içinde kapüşonlu büyü bebekleri gibiler, aşağıda, rıhtımda Portekizli dok işçileri sağa sola koşturuyor, yağmura karşı yalnızca siperlikli kasketleri, kısa yağmurlukları var, kopan tufana o kadar kayıtsızlar ki herkesin ağzı açık kalıyor, rahatlığa burun kıvrımları yolcuların ceplerini, şimdilerde söylendiği gibi cüzdanlarını merhamete getiriyor, merhamet bahşişleri artırıyor, ona buna avuç açarak yaşayan geri kalmış bir halk bu, herkes elinde kalan azıcık şeyi satmaya bakıyor, dayanıklılığını, zavallılığını, sabrını, böylesi mallara mutlaka alıcı çıkar. Yolcular gümrüğe girdiler, tam beklendiği gibi kalabalık yok, gene de doldurulacak o kadar çok kâğıt var ki ve bugün çalışan gümrük memurları güzel yazıya o kadar meraklılar ki, işlerin bitmesi zaman alacak, üstelik

gümrükçülerin en hızlıları da pazarları dinleniyordur mutlaka. Öğleden sonra hava kararıyor, oysa saat henüz dört, çok geçmeden zifirî karanlık da bastırır, zaten içeri si gece gibi, zavallı lambalar bütün gün yanıyor, bazıları patlamış, örneğin biri bir haftadır ışık vermediği halde bir türlü değiştirilmemiş. Kirli pencerelerden içeri camgöbeği bir ışık süzülüyor. Havaya ıslak giysilerin, eşyaların, çuvalların ekşi kokusu sinmiş ve ansızın sesleri kesilen yolcuları bir melankoli sarıyor, bu dönüşte en ufak bir sevinç işareti yok. Gümrük bir ara yer, bir araf, dışarıya çıkınca bakalım neler olacak.

Kır saçlı, zayıf bir adam son kâğıtları imzalayıp birer kopyalarını alıyor, artık gidebilir, dışarı çıkabilir, yoluna karada devam edebilir. Bir hamal da onunla yürüyor, dış görünüşünü ayrıntılarıyla tarif etmek gereksiz, birbiriyle karışmasınlar diye bu iki adamı ayıran her noktanın peşine düşsek inceleme sonsuza dek sürer, çünkü ikisi de çöp gibi, kır saçlı, esmer ve sakalsız, oysa aralarında dağlar var, biri yolcu biri hamal. Hamal, koca valizi demirden küçük bir el arabasına koymuş, daha küçük olan öbür iki valizi de ensesinden geçirdiği bir kemerle boynuna asmış, bir boyunduruk ya da bir tarikat nişanı gibi. Dışarıda, tenenin altında korunaklı bir yere yükünü koyup taksi bulmaya gidiyor, genellikle buna gerek kalmaz, bütün taksiler gemiler gelir gelmez burada biter. Yolcu alçak bulutlara, yamru yumru kaldırımlardaki su birikintilerine, yağların, meyve sebze kalıntılarının ve her türden atığın kirlettiği mendireğin suyuna bakıyor, görmeyi hiç beklemediği vakur savaş gemileri çarpıyor gözüne, bu gemilerin açık denizde ya da savaş zamanlarıyla tatbikatlar dışında nehrin ağzında olması gerekmez mi, eskiden dendiği, belki hâlâ da söylendiği gibi nehrin ağız dünyanın bütün donanmalarını alacak kadar geniştir, bu sözle hangi donanmaların kastedildiği de kimsenin umu-

runda değildir. Gümrükten, yanlarında hamallarla başka yolcular çıkıyor, taksi de tekerlekleriyle su sıçratarak peyda oluyor. Taksi bekleyen herkes telaşla elini salladı, ama hamal basamaktan atlayarak geniş bir işaret yapıyor, Şuradaki beyefendi için, bu da gösteriyor ki yağmuru ve koşulları kendi yanına çekebildiğinde, Lizbon limanında çalışan, zavallı, küçük bir memur da mutluluğa hükmedebilir ve aynı anda hem mutluluk hem mutsuzluk saçabilir, derler ki Tanrı da hayatta harfi harfine böyle davranmış. Şoför arabanın bagajını açarken, Neden bu gemiler havuzda, diye sordu yolcu, böylece dilinin Brezilya şivesine çaldığı ortaya çıktı. Şoföre valizi yerleştirmekte yardım eden hamal soluk soluğa, Deniz Kuvvetleri'nin havuzu bu, diye karşılık veriyor, önceki gün hava kötü diye hepsini buraya çektiler, yoksa demir tarayabilir ve Alges'de karaya oturabilirlerdi. Başka taksiler geliyor, onlar gecikti, belki de gemi vaktinden önce yanaşmıştır, meydana şimdi herkes koşturuyor, artık herkesi memnun edecek kadar taksi var. Borcum ne kadar, diye sordu yolcu. Tarifenin üstünde gönlünüzden ne koparsa, diye karşılık verdi hamal, ne tarifeyi söyledi ne de verdiği hizmetin gerçek ücretini, cesur olduktan sonra hamalların bile yüzüne gülen talihe güveniyordu. Üzerimde yalnız İngiliz lirası var. Ziyanı yok ve hamalın uzanan sağ eline on şilin çil çil döküldü, güneşten daha parlaktı paralar, güneş-kral sonunda Lizbon'un üzerine çöken bulutları delmeyi başarmıştı. Bir hamal olarak uzun ve zengin bir ömür sürmek için altın kural, çelik gibi, sapasağlam bir yüreğe sahip olmaktır, yoksa insan fazlasıyla ağır yüklerin ve bunların ruhta yarattığı sarsıntıların etkisiyle her an yığılıp kalabilir. Böylesi bir cömertliğe doğru dürüst bir karşılık verilmeli, hamal altta kalmak istemediğinden kimsenin dinlemediği teşekkürlere kimsenin merak etmediği bilgiler ekliyor, Bunlar bizim muhriplerimiz beyim, hepsi Porte-

kiz yapımı, işte Tejo, Dão, Lima, Vouga, Tâmega. Dão şurada, iki adım ötede duran. Alın birini vurun ötekine, adlarını bile birbirleriyle değıştirsenez olur, hepsi aynı kasvetli griye boyanmış karındaş çocuklar, yağmurdan sırlıklam olmuşlar, güvertelerde tek bir canlı yok, bayrakları ıslanıp paçavraya dönmüş, Tanrı affetsin, saygısızlık etmek istemem, neyse, artık şuradakinin Dão olduğunu biliyoruz, hiç belli olmaz, belki adını ileride tekrar duyarız.

Hamal kasketini kaldırarak teşekkür ediyor, taksi güültüyle hareket ediyor, şoför soruyor, Nereye gidiyoruz ve bu alabildiğine yalın, doğal, ortama ve mekâna son derece uygun soru yolcuyu hazırlıksız yakalıyor, sanki Rio de Janeiro'da bir bilet almış olması bütün soruların yanıtı olmuştu ve olmaya devam edebilecekti, hatta geçmişte kalmış, sessizlikten başka karşılık bulamamış olanların bile ve şimdi daha karaya yeni ayak basmışken durumun hiç öyle olmadığını fark ediyor, kuşkusuz o iki yazgısal sorudan birini sorduklarından, Nereye gidiyoruz, ikinci sırada daha beteri de gelebilirdi, Neden. Şoför dikiz aynasına bir göz attı, belki de duymamıştı yolcu, tam yine nereye diye soracakken yanıt daha hızlı davranıldı, kararsızca, Otele. Hangisine. Bilmiyorum ve yolcu, Bilmiyorum derken hararetle arzuladığı şeyin ne olduğunu anladı, sanki bütün yolculuğu derin derin bu konuda düşünmekle geçmişti, Nehir kenarında bir otel olsun, burada, aşağıda. Nehir yakınında, aklıma bir tek Bragança geliyor Alecrim Sokağı'nın başında, bilmem bilir misiniz. Oteli hatırlamıyorum, ama sokağı tanırım, Lizbon'da yaşadım, ben Portekizliyim. Ah, demek Portekizlisiniz, ben de şivenizden dolayı sizi Brezilyalı sanmıştım. Demek o kadar fark ediliyor. Canım, insan var bir şey diyor. Tam on altı yıldır Portekiz'e adım atmadım. On altı yıl neredeyse bir ömür, göreceksiniz, çok şey değışti ve bu son sözlerden sonra şoför ansızın sustu.

Yolcunun gözüne çok önemli bir değişiklik çarpmıyor. O anda yol aldıkları cadde aşağı yukarı kafasında kaldığı gibi, yalnızca ağaçlar daha yüksek, bunda da şaşılacak hiçbir şey yok, on altı yılda boy atacaklar elbet. Belleğindeki sislerin arasında yeşil fideler görüyor, şimdi kışın gelmesi dalları çırılçıplak bırakmış, bu nedenle dizi dizi ağaçlar olduklarından küçük görünüyor, aklında kalanla bu görüntü uyumlu. Yağmur sakinledi, ara sıra üç-beş damla serpiştiriyor sadece, ama göğün maviliğini sızdıran tek bir delik yok, birbirini kovalayan bulutlar kurşuni, yekpare bir çatı oluşturuyor. Çok yağmur yağdı mı, diye sordu yolcu. Tufan bu tufan, üstelik iki aydır sürüyor, diye karşılık verdi şoför ve silecekleri çalıştırdı. Ortalık epey tenha, topu topu birkaç tramvay, kuşku bir edayla şemsiyesini kapayan bir yaya, kaldırımların kıyısında kanalizasyonların taşmasından doğan büyük su birikintileri, yan yana kör karanlık birkaç meyhane, içlerinde isli lambaları kuşatmış birtakım karaltılar, çinko bir tezgâhta pis bir şarap bardağının sessiz hayali. Bu cephe-ler şehri saklayan bir sur duvarı, başka taksiler ağır ağır önlerinden ilerliyor, bir gedik, bir açıklık, gizli bir kapı ya da labirent girişi arar gibi. Cascais treni sallana sallana geçip uyuşuk uyuşuk fren yapıyor, istese taksiyi sollayabilir hızıyla, ama geride kalıyor ve o gara girerken taksi de meydanı döndü, şoför haber veriyor, İşte otel, şurada, sokağın başında. Bir kafenin karşısında durdu, İyisi mi önce gidip boş oda var mı diye bakayım, diye ekledi, tramvay var, arabayı otelin önüne çekemem. Yolcu arabadan indi, hızla Cafe Royal'e göz attı, cumhuriyet devrinde saltanata duyulan özlemlerin pek bayağı bir örneği, cumhuriyetten önceki yönetimin bir İngiliz ya da Fransız adının ardına saklanmış anısı, ne tuhaf bir fikir, insan okuyor ve nasıl telaffuz edeceğini bilemiyor, Ruayyal mi demeli yoksa Royıl mı, yağmur dindi, sokak yo-

kuşlu, yolcunun soru üzerine kafa yormak için bol vakti var, bir an kendini oda tutmuş ya da tutmamış olarak otelden dönerken hayal ediyor ve mesela taksi sırta kadem basmış, valizleri, giysileri, kişisel eşyaları, kâğıtlarıyla birlikte ortadan yok olmuş, malım mülküm olmaktan nasıl yaşarım, diye soruyor kendi kendine. Otelin sokağa bakan merdivenin son basamaklarını çıkarken bu düşüncelerin çok yorulmuş bir adama ait olduğunu anladı yolcu, evet öyle, kendinde büyük bir yorgunluk, ruhunda bir çöküş, umutsuzluk hissediyor, diyelim ki insanın bazı sözcükleri telaffuz etmesi için önce iyice anlaması gerekir.

Otelin kapısını ittiğinde elektrikli bir tını duyuldu, eskiden bu bir zilmiş kuşkusuz, driling drilong, neyse canım, insan gelişmeye ve kusursuzluğa doğru yürümeye inanmalı. Dimdik merdivenin dibinde dökme bir heykel var, sağ elinde bir cam küre tutuyor, saray kıyafeti giymiş bir teşrifatçı. Ama şunu da söylemeden geçmeyelim, gereksiz bir laf bu galiba, çünkü saray kıyafeti giymemiş bir teşrifatçı görülmüş şey değildir, insanlar saray kıyafeti giymek için teşrifatçı olurlar, en doğrusu teşrifatçı kılığında bir teşrifatçı demek, kesimine bakılırsa kıyafet, Rönesans döneminden bir İtalyan modeli. Yolcu bitmek bilmeyen basamakları tırmandı, birinci kata çıkmak için bu kadar uğraşmak gerekeceği kimin aklına gelir, Everest'e tırmanmak gibi bir şey, dünyanın en büyük başarısıdır bu, her dağcının hayalidir. Ama neyse ki en tepede beliriveren bıyıklı bir adam bizim yolcuya cesaret veriyor, Ha gayret. Hayır, ağzından tek kelime çıkmadı, ama bakışlarından bu sözler okunuyor, sahanlıktan aşağı sarkmış, kendi kendine bu müşteriyi hangi rüzgâr ya da kör talih atmış buraya, diye soruyor. İyi akşamlar beyefendi. İyi akşamlar. Yolcu soluk soluğa, bıyıklı anlayışla gülümüyor. Bir oda. Gülümseme bir özre dönüşüyor, bu katta

oda yok, burada resepsiyon, yemek salonu, lobi, dipte de mutfakla büro var, odalar yukarıda, ikinci kata çıkmanız gerek. Bu odayı kullanmıyoruz, hem küçük, hem karanlık, şunu da, arka avluya bakıyor çünkü, şunlar da dolu. Nehre bakan bir oda olsun. Ah, pek güzel, o zaman iki yüz bir numara hoşunuza gidecek, bu sabah boşaldı, hemen göstereyim. Kapı koridorun dibindeydi, üzerindeki küçük mineli levhada beyaz üstüne siyah rakamlar vardı ve basit bir otelin huzurlu bir odası olmasaydı bu, kapı numarası iki yüz iki, müşterinin adı da Jacinto olurdu, Tormesli bir çiftlik sahibi ve bu küçük serüvenler Alec-rim Sokağı'nda değil, Champs-Élysées'de yaşanırdı, yukarı çıkarken sağdaki otelde, tıpkı Bragança Oteli gibi, ama benzerlik burada biterdi. Oda yolcunun hoşuna gitti, daha doğrusu odalar, çünkü bir kemerle birbirine bağlanmış iki oda var, dipte yatak odası, eskilerin deyi-miyle halvet, ön tarafta da salon, cilalı maun mobilyası, pencerelerde çift kat perdeleri, yarı loş ışığıyla gerçek bir apartman dairesi burası. Yolcu yokuş yukarı çıkan tramvayın gıcirtısını duydu. Şoför haklıydı. Ve birden taksiden indiğinden bu yana sanki sonsuz bir süre geç-miş gibi geldi adama, acaba taksi hâlâ orada mıydı, va-lizsiz kalmaktan korkmasına için için güldü. Odayı be-ğendiniz mi, diye sordu müdür, emretmeye alışkın in-sanlara özgü ses ve buyurganlık, bunun yanında görevi-nin gerektirdiği dalkavukça edayla. Evet, tutuyorum. Kaç günlüğüne. Henüz bilmiyorum, halletmem gereken birkaç iş var, ne kadar süreceğine bakar. Böyle durumlarda hep yapılan türden bir konuşma, gene de söylenenler-de sahte bir şeyler seziliyor, yolcunun Lizbon'da kovalayacak bir işi, en azından iş denebilecek bir şeyi yok, ya-lan söyledi, oysa bir keresinde doğru olmayan her şeyden nefret ettiğini belirtmişti.

*Portekizli büyük romancı
José Saramago, benzersiz
edebî eserlerini yanı sıra aydın
sorumluluğunu taşıyan
politik kişiliğiyle de
unutulmazlar arasındadır.*

Ricardo Reis, Fernando Pessoa'nın hayatı, felsefesi, üslubu, kısacası kimliğiyle var ettiği kurgusal yazarlardan biridir. Saramago'ya onu, Pessoa'nın kendisiyle birlikte romanının kahramanı yapmış, sanki yazarın, "Ben yazılacak bir romanın kahramanıyım," deyişine kulak vermiş, bu muhteşem romanı onun adıyla onurlandırmıştır. Belki de, Pessoa'ya yetişemeyen Saramago, özlediği dostluğun hayalini sayfalarına dökmüş, Ricardo Reis kimliğinde Pessoa'yla söylemiştir. Cebinde, "Fernando Pessoa öldü, stop, Glasgow'a gidiyorum, stop, Alvaro de Campos" yazılı telgrafla...

Pessoa'nın öldüğü, İkinci Dünya Savaşı'nın ayak seslerinin duyulduğu, Almanya'da Hitler'in, Portekiz'de Salazar'ın yükselişe geçtiği 1935 yılında başlar roman. On altı yıl sonra, aldığı bu ölüm haberiyle ülkesine döner Ricardo Reis. Bıraktığı gibi bulmaz ülkesini; her gidenin dönüşte karşılaştığı düş kırıklığını yaşar. Ancak kaybettiği dostu Pessoa onunladır, birlikte sorgularlar yaşamı, birlikte dinler, birlikte anlatırlar...

ISBN 978-975-07-0334-8

9 789750 703348